

Az öreg Franzstadttól a toronyházas Ferencvárosig

Kis tábla a szürke házon, egy nyíl meg egy kéz rajta az ábra. Német a tábla, gót a betűje: »Wasserhöhe 16. März 1834« — azaz hogy odáig emelkedett a Nagy Arvíz magassága az árvízi hajós, Wesselényi napjaiban. Egy kis történelem a vén ház oldalán. A ház a Kinizsi utcában áll, az öreg Ferencvárosban. A »Franzstadttól« idézi, a leanderes udvarú régi negyedét; azt, amelynek 1867-ben, a kiegyezéskor 22 000 lakosa volt.

Ma 106 000-en laknak Budapest IX. kerületében.

72 000 munkás ...

A negyed valóságához ugyan még hozzátartozik sok földszintes házacska is, meg az a körülgangos, századforduló táján épült bérház is, amelyekben József Áron szappanfőző kisleánya, Attila született a Gát utcában — de a kerület arcát a köztudatban lassan nem ez az építészeti és életstílus jellemzi —, hanem a József Attila telep toronyházai, ablaksorai, erkélyei; a Hámán Kató téri úttörőház mozaikpadlós hallja, világszínvonalat közelítő tornaterme, az Üllői út új házai, a Boráros téri szálló, amelyet avatlatlan szemlélő könnyen hihet — luxusszállodának. De nem az. *Munkásszálló.* És a negyed is — *munkásnegyed.*

Akár a tanács épületé-

ben beszél az ember vezetőikkel — köztük Horváth Andrásnéval, a vb titkárával —, akár az Úttörő térre néző pártház a beszélgetés színtere: ezt mondja először mindenkinek. Tóth István, a pártbizottság első titkára is. Nincs szüksége statisztikákra, az ilyen számok megragadnak az emlékezetben: a ferencvárosiak 80 százaléka él bérből és fizetésből, s több mint kétharmaduk fizikai munkás. A más kerületekből és vidékekről bejárókkal együtt, hetvenkétezer munkás dolgozik a Ferenc körút, Üllői út, a Duna és a Határ út bezárt négyesög gyáraiban. Igazi munkásváros.

Ha ez a városfejlesztés tükrében nem is látszik ennyire.

»Leanderes kerület« — kiskocsmá nélkül

Vajon holmi háztáji provincializmus, kerületi »sovinizmus« mondatja ezt? Hiszen kevés kerület kapott olyan új, bátrán országos hírűnek tekinthető szép negyedet, mint a József Attila telep. A távlati tervek az öreg Belső-Ferencváros szanalását is felvázolták már: a Ferenc körút—Üllői út—Hámán Kató utca—Mester utca négyesög újul majd meg. De nemcsak a nótában van mesze a régi Mester utca vége, hanem ez a szanalás is távoli perspektíva.

Viszont a ma felvet néhány, türelmetlenség nélkül is sürgető kérdést.

Amikor néhány hónapja ismét megvizsgálták a munkásosztály helyzetéről még 1958-ban hozott párthatározat kerületbeli végrehajtását, szembe tűnt, hogy az ellátás kétségtelen javulása ellenére *alig van korszerű zöldség- és gyümölcsboltjuk.* Az ország távolabbi részeiben élő újságolvasó csodálkozni fog: *vendéglőjük* is alig

van. Az úgynevezett »családi« kisvendéglő is hiánycikk, ahol a munkás, a tisztviselő családjával olcsón és kényelmesen megvacsorázhat. A Boráros téri büfé, a Csiky utcai és a József Attila telepi vendéglőn kívül ilyen jellegű »üzemegység« nincs. És a kerület régi óhaja egy nagy vendéglő — mondjuk a Díjbeszedő helyére, a Ferenc körútra.

Szűkében vannak a művelődési intézményeknek is. Van 3 utánjátszó moziuk és egy, 1964-es igényekkel mérve, már elavult kis művelődési házuk; pedig a munkáskerület egyúttal *kórházkerület,* az egyetemi klinikák, *gyermekkórházak,* a Schöpf-Merei koraszülött-kórház és igen sok középiskola kerülete is.

Ha egyszer megírják Budapest iparának történetét, belekerül, hogy az első malom, a Gizella, a IX. kerületben kezdett dohogni és hogy »Budapest gyomra« számára ez

Budapestre vonatkozó újságcikkek		Szerző:	Balkai Ferenc
		Cím:	Az öreg Franzstadttól a bányaférfi Ferencvárosig
Forrás:	Munkás		
(Hely)	1964. szept. 11.	(Idő)	
		(Köt. v. füz.)	
		(Oldal)	
Tárgy	725. 031		
Hely			
Idő	"1964"		
Személy			
Helyszám			
OSZTÁLYOZÁS			

a 12 és fél négyzetkilo-
méter az egyik legna-
gyobb éléskamra.

Aki pedig a lakosság
történetét foglalja króni-
kába, ne feledkezzen meg
arról, hogy — sok egyé-
ben túl — ez a nagy
munkásnegyed csak 1959
és 1964 között is milyen
szemléleti változáson
ment keresztül.

Erről rendkívül egyszer-
ű tények tanúskodnak:
a tanácsi szervekhez be-
futott panaszok. (Panasz-
kodni, természetesen van
miről: olyan zsúfolt vá-
rosrészben, ahol 8000 la-
kásigénylő papírajai fek-
szenek a szekrényekben
és ahol százévesnél öre-
gebb házakat tatarozgat
a HKI, igazán irreális
lenne csupa ujjongást
várni a lakosságtól).
1959-ben még sokkal több
egyéni sérelem híre ér-
kezett, mint közérdekű
bejelentés; utóbbiból
mindössze 30. Négy évvel
később a közérdekű beje-
lentés túlsúlyba került;
csaknem 300... És aki
tollat fog vagy szót emel,
azt kezdi nézni, hol van-
nak azok a pontok a
munkában, ahol mind-
annyian károsodunk, ho-
lott nem kellene. A ke-
reskedelemről 1959-ben
kifejtett panaszok zöme:
nem kapni ezt, nem kap-
ni azt. 1963 panaszai nem
hiányokról, hanem ki nem
elégitő minőségről szóltak;
panaszolták a kulturált
kiszolgálás gyengésségeit...

Az építés—közlekedés
frontján parkokat, jobb
világítást, szebb utcákat
sürgető bejelentések ér-
keznek. Az élet csiszoló-
dik: formáit szépíteni, tö-
kéletesíteni — ez most a
nagy közös tennivaló.

Van, természetesen, né-
hány olyan nagy kerü-
leti gond, amely mindun-
talan felmerül, amelyről
minden gyűlésen, párt-
napon, tanácsstagi beszá-
molón szó van és belát-
ható időn belül lesz is.
Ilyen a parlamentben is
tárgyalt állatifehéreje-
üzem ügye, amelynek bú-
ze a szép új Üllői úti la-
kótelep átka, ilyen a Kén-
savgyár »macskaszag«
ügye és a Kinizsi utcá-
ban gyökeret vert 1.
AKÖV teherautó-telepé-
nek hatalmas zajforrása.

Tóth István, a kerületi
pártbizottság első titká-
ra, aki annyira büszke a
közügyek iránt megnöve-
kedett érdeklődésre, ez-
zel kapcsolatban is új tü-
netet vizsgálgat. Számta-
lanszor ismétlődik, hogy
valami nagyon »rázós«
ügy, hosszú időre szóló
nehézség bejelentésekor
azt mondják a »franz-
stadtiak«: *Kérem, mi meg-
értjük, ha valami nincs,
vagy valamit most nem
tudunk megcsinálni. Csak
mondják meg: egyáltalá-
ban ne számítsunk-e rá,
vagy, ha igen, mikor. Va-
gyunk olyan jóban, hogy
mindent nyíltan meg-
mondjunk egymásnak.*«

Útlevel a jövőbe

Nem kétséges, hogy ez
jó dolog. Sajnos, voltak
ellenkező példák: az Ál-
lati Fehérjetakarmány-
gyár kitelepítése évről
évre visszatérő ígér-
motívum volt, míg most
végül kiderült, csak az
évtized végére esedékes;
a hidépítők is évekig
húzták-halogatták (de
azért időnként megígér-
ték) a Boráros téri híd-
fő kiürítését... És az
emberek számon tartják.
Igazuk van. Úgy érzik:
vezetőikkel kialakult kap-
csolatuk feleslegessé tesz
minden köntörfalazást,
ködös ígéretet.

Az Úttörő téren játsz-
nak a gyerekek. Sok min-
dent. Néhány tűzfalra
kapufák vannak festve és
rettentő erős tizenegyesek
csattannak a téglákon.
Készül az utánpótlás —
ami kerületi szemmel
nézve igazán természetes.

De játszanak mást is. Öt-
hat kislegény, kislány va-
lami mászópályát foglalt
le és azon, úgy látom,
határállomást játszanak.
— *Megvan az útlevel?*
— *Igen, tessék. — Mehet,
átléphetesz!*

Ugyanezen a téren, öt-
ven-hatvan lépéssel ar-
rább, beszélgetünk a táv-
latokról, tízezernyi mun-
kásról, aki tanul, hogy
jobban dolgozhasson és
ezernyi vezetőről, aki ta-
nul, hogy jobban vezet-
hessen. Mindez a kerület-
ről szól, amely szintén
kiváltotta útlevelét —
a jövőbe. A régi, kisvá-
rosi, század végi lét hatá-
rán toronyházak és par-
kok ragyognak a tervek
vetítívásznán, túl a so-
rompón. Sok munka kel-
lett hozzá, de — átlépték
a határt.

Baktai Ferenc